

امنیت نرم، بحران قومیتی و تقویت سرمایه اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران

امین نواختی مقدم^۱

چکیده

ایران جزو کشورهایی است که از اقوام گوناگون در ترکیب جمعیتی خود برخوردار است. هویت ملی، وحدت ملی، همگرایی و واگرایی بین اقوام از موضوع‌های مهمی هستند که همه حکومت‌ها در کشورهای کثیرالاقوام با آن مواجه‌اند. تعدد و تنوع قومی، چالش‌هایی را در قالب تهدید یا فرصت در این جوامع ایجاد می‌کند و در صورت وقوع بحران هویتی و منازعات قومیتی، موجب عدم توسعه پایدار و ایجاد وقفه در فرآیند توسعه می‌شود. جمهوری اسلامی ایران به عنوان دولت معارض نظام هژمونیک بین‌الملل همواره در معرض آسیب از این نظر می‌باشد و عدم توجه به تقویت سرمایه فرهنگی-اجتماعی می‌تواند نهادسازی در راستای توسعه را با اختلال مواجه سازد. فرضیه ادعایی مقاله چنین است: آسیب‌ها و بحران‌های قومی در جامعه چند قومیتی ایران به عنوان ابزار مهم جنگ نرم از سوی نظام استعماری و بلوک غرب پیگیری می‌شود و به همین دلیل می‌تواند سرمایه اجتماعی لازم در فرآیند توسعه را دچار فروپاشی سازد. از آنجایی که در فرآیند جهانی‌سازی اقتصاد و سیاست که از سوی نظام سرمایه‌داری پیگیری می‌شود، احساسات فرهنگی، قومی، زبانی و محلی در راستای نیل به موقعیت‌های مستقل فرهنگی احیا و تأکید می‌شود، فراگیری چنین روندی، تحلیلگران و سیاست‌گذاران بین‌المللی را متوجه این مطلب ساخته است که به احتمال زیاد، درگیری‌ها و تنش‌های آینده در قالب مسائل فرهنگی، قومی، زبانی و محلی بروز خواهند یافت. این مسئله اهمیت توجه به مسائل جنگ نرم در حوزه قومیتی را خاطر نشان ساخته و یادآور می‌شود که توسعه بدون توجه به مبانی و بستر اجتماعی و فرهنگی داخلی و نظام بین‌الملل محقق نخواهد شد. مسئله اصلی این مقاله شناسایی آسیب‌های قومی- هویتی و قومیت‌گرایی در ایران معاصر برای ارائه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به عنوان یکی از ارکان اصلی آن است و بر این اساس تأثیر جنگ نرم بر قومیت‌گرایی در ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: جنگ نرم، بحران قومی، سرمایه اجتماعی فرهنگی، توسعه پایدار، الگوی سازی اقتصاد اسلامی- ایرانی.

مقدمه:

پس از پایان جنگ تحمیلی و اثبات ناکارآمدی عملیات سخت‌افزاری علیه انقلاب اسلامی دشمنان نظام اسلامی اعم از آمریکا و رژیم صهیونیستی و بعضی کشورهای اروپایی و گروه‌های ضدانقلاب داخلی و خارجی خط‌مشی نرمی را برای فروپاشی نظام جمهوری اسلامی در پیش گرفتند که با توجه به ابعاد و ویژگی‌ها می‌توان آن را "تهدید نرم" یا "دوران" استعمارفرانو" نامید.

جهان در سال‌های اخیر در زمینه تکنولوژی فرهنگی و ارتباطات با تحولات شگرفی روبه‌رو بوده است. این تحولات باعث زوال قدرت‌های سیاسی محلی و ملی گشته و زمینه‌ی نفوذ روزافزون مراکز بزرگ سرمایه‌داری در فرهنگ و اقتصاد کشورهای جهان سوم را فراهم نموده است. از اینرو، شکل نوینی از امنیت و تعاملات امنیتی ظهور پیدا کرده است که از آن به عنوان بستر نرم‌افزاری قدرت یاد می‌شود و تعاملات جدیدی را میان کشورها ایجاد کرده است که متفاوت از چارچوب مضیق امنیت سنتی در سخت‌افزارگرایی می‌باشد. امروزه امواج

۱. دانشیار گروه علوم سیاسی و مطالعات منطقه‌ای دانشگاه محقق اردبیلی، navakhti@yahoo.com.